

ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ПЕРВІСНИХ ТАНЦІВ

У статті розглядаються психологічні феномени первісних танців. Визначаються причини появи первісних танців, аналізуються теорії виникнення танцю. Наводиться класифікація танців первісного ладу. Виокремлюються психологічні явища первісних танців: ідентифікація, групова приналежність, експресія, групові норми. Описуються функції танцю.

Ключові слова: первісний танець, ритм, ритуал, обряд, міф, сакральне дійство, тотем, ідентифікація, експресія, катарсис, групова приналежність.

Постановка проблеми. Для розуміння надзвичайної популярності танцю в сьогоденні (численні танцювальні шоу, соціальні та вуличні танці, театралізовані шоу, концертні програми) необхідно, на нашу думку, звернутись до витоків появи танцю.

Також важливим є аналіз феномену танцю кожної історичної епохи, оскільки саме особливості організації та існування суспільства, в широкому сенсі, визначають функціональне навантаження та психологічну змістовність даного явища. Наразі, ми розглядаємо танець первісних людей епохи палеоліту – давньої кам'яної доби, найдавнішого періоду людського суспільства. За палеоліту сформувався первісний лад. Верхній палеоліт знаменний також народженням мистецтва. Його поява була величезним прогресом у пізнавальній діяльності людей, осмисленні навколишнього світу. Мистецтво змінювало соціальні зв'язки, допомагало формуванню первісної общини, ставало засобом передачі досвіду від покоління до покоління.

Більшість вчених пов'язує появу в людини потреби передавати навколишній світ художніми засобами з релігійними, магічними уявленнями, виникнення яких відноситься до того ж часу. Етнографія знає безліч прикладів, коли заклинання, танці навколо зображень (тварин, рослин) вважаються засобом впливу на реальних носіїв, з метою підвищення їх розмноження, отримання їх сили та прихильності. Мистецтво танцю, ймовірно, також розвивається з імітації поведінки тварин, мисливських і військових вправ [14].

Танець може виступати предметом дослідження різних галузей науки: культурології, філософії, історії мистецтва, психології. Багатогранність поняття танець унеможливило створення єдиного визначення. Більшість сучасних дослідників свідомо замінюють поняття "мистецтво танцю" більш широким поняттям "танцювальна культура", що розглядається як невід'ємна частина цілісного організму культури, що постійно еволюціонує в залежності від часу, звичок і уявлень конкретно-історичної епохи [1, 2, 4, 7].

Мета статті: з'ясувати психологічні феномени первісного танцю; проаналізувати теорії походження танцю; визначити міру зв'язку танцю з магією, ритуалом, міфом, тотемом; дослідити функції первісного танцю.

Результати теоретичного дослідження. Феномен танцю і причини його виникнення є ключовими питаннями сучасної теорії танцю. Аналіз існуючих теорій танцю дозволив виділити два пласти теорій походження танцю. Перший розглядає танець як один з перших видів мистецтва, оскільки на петрогліфах, зачатках художнього мистецтва зображені танці. Тобто, коли первісні люди навчилися малювати, вони вже танцювали. Другий пласт теорій танцю сформувався в результаті аналізу народної танцювальної культури, порівняння танців різних народів і епох. Ці теорії виникнення танцю вбачають у танці джерело вивчення людини і людства. Обидва підходи і більшість дослідників погоджуються з тим, що танець є ритмічний рух [1, 8, 14]. Але на виділенні цієї важливої танцювальної характеристики спільні бачення причин виникнення танцю і визначення його як дефініції закінчуються.

Первісна людина, маючи обмаль математичних знань, на інтуїтивному та споглядальному рівнях відчувала, що все, існуюче у часі, підкоряється ритмічним закономірностям. У живій і неживій природі кожен процес ритмічний та періодичний. Ритм є онтологічною характеристикою. Природним було сприйняття космосу як впорядкованої, організованої та гармонійної ритмічної системи. Змушуючи своє тіло рухатись у відповідності з космічними ритмами людина відчувала свою приналежність до структури світового буття. Первісний танець виник задовго до музики й існував на початку під ритм простих ударних інструментів [9, с.118].

Наразі, проаналізуємо існуючі в літературі теорії походження танцю.

1. *Сексуальна теорія.* Розуміє танець як моторно-ритмічне вираження сексуальної енергії, як вивільнення еротизму [8]. Російський вчений Г. В. Плеханов вважав, що любовні танці первісних людей

є все ж "вираженням елементарної фізіологічної потреби і ... мають чимало спільного з любовною мімікою великих людиноподібних мавп" [14, с. 29].

2. *Біологічна теорія*. Танець розглядається як наслідування і копіювання рухів тварин. Представники цієї теорії походження танцю – Х. Елліс та У. Соррел. Американський історик і теоретик танцю У. Соррел стверджував, що танець старший за людину. Первісні люди наслідували різних тварин і точно копіювали, як тварини полюють і бігають, як вони шукають їжу і турбуються одне про одного [цит. за 16, с. 147]. Але історичні дослідження показують, що первісний танець, наслідуючий рухи тварин, був пов'язаний з особливою системою уявлень первісних людей про світ і походження свого племені від тварини – тотему, а не обумовлений генетично. Як показує В. Л. Круткін [6], "рухи людського тіла відразу складаються як людські, ми не знайдемо перебудови, зміни тваринних рухів в людські" [6, с. 36]. Неспроможність біологічних теорій доводиться у роботах Е. Корольової [4, 5].

3. *Соціокультурна теорія*. Підтримується більшістю дослідників [2, 3, 4, 10], які розглядають танець як суто людське надбання, як особливий соціокультурний феномен. Зокрема, німецький дослідник К. Бюхер [3] стверджує, що "танці первісних народів є нічим іншим, як свідомим наслідуванням відомим роботам – будівництво, полювання, риболовля, жнива".

Спіраючись на велику кількість фактів, К. Бюхер називає світ первісної людини "світом веселої роботи", котрий з винаходом знярядь виробництва, розподілом праці і відокремленням різних видів діяльності перетворюється в світ серйозної, життєво важливої роботи. Насамперед, виокремлюються духовні види діяльності та мистецтво. "Знахар (лікар), чаклун, священик, співак, танцівник першими виокремлюються з маси своїх співвітчизників і, як носії особливих талантів, набувають іншого статусу в суспільстві" [3, с. 309].

Первісна людина мала доволі обмежений арсенал рухів, але кожний день додавав нових труднощів, в результаті вирішення яких з'являлися нові алгоритми поведінки і типізації жестів. Г. В. Плеханов також підкреслює взаємозв'язок первісних танців і технологічних процесів того часу [14, с. 28].

4. *Ігрова теорія*. Запропонована нідерландським істориком культури Йоханом Хейзингою, який розглядає танець як найчистішу і найдосконалішу форму гри. "Танець є сама Гра", співвідношення танцю і гри є "тотожність сутності" [10, с. 187]. Найбільш точно ігрова якість танцю проявляється в хороводах, у фігурних і сольних танцях – там, де танець являє собою видовище і ритмічно організований рух. Але, в першу чергу, розуміння танцю як найбільш чистої форми гри засноване на відсутності в нього утилітарних, практичних функцій. Як показують дослідження Е. Корольової, первісний танець був не тільки засобом психо-емоційної розрядки, засобом накопичення, збереження і трансляції досвіду наступному поколінню, засобом спілкування, але і "засобом" примноження тварин, забезпечення врожаю, викликання дощу.

5. *Емоційно-комунікативна теорія*. Група вчених (А. Меррей, Р. Коллінгвуд) розглядають танець як засіб вираження емоцій, як заміник ще не народженої мови. Зокрема, Р. Коллінгвуд називає танець матір'ю всіх мов.

Американський вчений А. Меррей вважав, що танець на самих ранніх етапах свого розвитку був мімічним, він виник у результаті потреби первісної людини виявити свої емоції. З розвитком мови потреба у мімічному танці знижувалась, і він трансформувався у підпорядковані певним правилам і традиціям рухи, що стали основою багатьох ритуалів. Танець – це ритмічні рухи тіла або частин тіла, що виконуються з метою вираження емоцій чи слугують засобом прояву релігійних настроїв, засобом розваги або засобом передачі тих чи інших суспільно-значущих ідей [цит. за 4, с. 148].

6. *Психологічна теорія*. Німецький історик культури К. Закс підкреслює соціальну обумовленість танцю, вважає танець джерелом вивчення людства. К. Закс визначає танець через психофізіологічні особливості його виконавців. "Танець складають не окремі розрізнені рухи, а рухи людського тіла, що насамперед визначаються всією натурою індивідуума і характером його нервових імпульсів" [цит. за 4, с. 150].

7. *Міфологічна теорія*. Самобутня теорія нерозривності танцю і міфу належить дослідниці Л. П. Мориній, яка відмічає схожість багатьох характерних жестів у віддалених одна від одної культурах. Це дає підстави розмірковувати про спільність їх походження. Ці "пластичні міфологеми" є своєрідними архетипами, що спрямовують до соціально-практичного досвіду архаїчної епохи [9].

8. *Соціальна теорія*. Її автор, американець А. Ломакс, розглядає танець як похідне соціального, розмірковує про танець як знак культури. Танець визначається як "ескіз або модель життєво необхідного комунікативного зв'язку, що сфокусував у собі найбільш розповсюджені моторно-рухові зразки, котрі найбільш часто і успішно використовувались в житті більшістю людей даної культурної спільноти" [цит. за 4, с. 152].

Автор соціальної теорії танцю розробив новий метод аналізу рухів – хореометрику, що дозволяє досліджувати найбільш розповсюджені "моторно-рухові зразки" за трьома критеріями:

- 1) найбільша розповсюдженість у рамках певної культури чи етносу;
- 2) особливе значення, що надається членами досліджуваної соціальної групи;

3) виконання чи спостереження за якими викликає задоволення у більшості членів даної соціальної групи. Для прикладу, сольні танці інтерпретувалися А. Ломаксом як самотність і відчуження особистості, повороти і обертання – як захисні механізми, а піруети символізували радість.

Отже, проаналізовані теорії походження танцю, демонструють суттєві розбіжності у поглядах вчених щодо причин виникнення танцю. Але кожна з них має право на існування, оскільки феномен танцю є багатограним і тільки врахування всіх чинників, що обумовили його появу, дозволить зрозуміти сутність феномену первісного танцю.

Існує ще один підхід до розуміння причин виникнення танцю. Його автор К. П. Черніков вважає, що зовсім не потреби ранніх релігійних обрядів стали ініціатором виникнення танцювального мистецтва, цим ініціатором була сама психіка древньої людини, її потреба в періодичній ритмічній підзарядці і все зростаюча потреба у пізнанні світу, самовираженні і отриманні задоволення. А представники культу, люди, як правило, найбільш розумні і розвинені для свого часу, швидко помітили який психічний і емоційний вплив здійснюють музика і танець на людину і почали використовувати його як засіб підсилення свого впливу на одноплемінників під час здійснення обрядів. Тим більше, що перші танці були здебільшого груповими, а для натовпу характерним є ефект резонансу, що багатократно підсилює ступінь впливу на кожного окремого учасника обряду, так званий "стадний ефект". Протидіяти цьому впливу в первісному суспільстві було неможливо і не мало ніякого сенсу – особистість не могла вижити в суворому світі самотійно, без своєї спільноти. Саме тому всім, врешті-решт, доводилося приймати загальні правила гри, котрі встановлювали найбільш розумні і авторитетні люди – вожді і жреці. Беручи участь у загальногрупових святах, обрядових танцях і ритуалах, до яких долучалися практично всі члени спільноти, людина відчувала себе частиною загального цілого, відчувала себе захищеною, енергетично й емоційно підзаряджалась від нього. Групові танці найбільше відповідали вимогам, що висувало соціальне життя до зачатків танцювального мистецтва [11].

Первісний танець у літературі [1, 2, 3, 5, 7, 8, 14] охарактеризований наступними рисами:

1. Танець – основна форма здійснення ритуалу і обряду в первісному суспільстві.
2. Відсутня чітка диференціація між глядачем, виконавцем і творцем танцю.
3. Основна форма виконання первісного танцю – коло, яке, з одного боку, було найбільш зручною формою виконання масового ритуально-обрядового танцю, а з іншого боку, мало символічний, магічний сенс, пов'язаний з культами Сонця і Місяця. Дослідження показують, що групові ритмічні тілесні рухи обумовлюють появу містичного почуття родинності, єднання людей один з одним. Саме тому більшість народів мають у своїй історії танці, побудовані за принципом кола, танці у колі, переплітаючи руки на плечах один одного, або просто тримаючись за руки. Відомо також про існування в первісну епоху парних або "любовних" танців і, навіть, індивідуальних танців, "в яких кожен виконавець танцював окремо, повторюючи контур кола" [4].
4. Жіночі танці набувають особливого значення. Відповідно до міфологічних уявлень первісної людини, зв'язок членів племені із своїм тотемом відбувався через жінку.
5. Первісний танець – джерело всіх існуючих видів танцю як хореографічного мистецтва.
6. Поліфункціональність первісного танцю.

Е. Корольова виділяє два основні види первісного танцю: **ритуальний, обрядовий танець і танець побутовий**. Вона вважає, що побутовий танець має своє походження з танцю ритуального, це той самий обрядовий танець, тільки такий, що втратив своє сакральне значення. Таким чином, вихідною формою танцю був обрядовий, ритуальний танець, нерозривно пов'язаний з релігійними, міфологічними уявленнями і життєдіяльністю первісного суспільства.

Вважаємо за необхідне дати деякі термінологічні уточнення. *Сакральне* розуміється нами як священне, присвячене Богам (від англ. *sacral*), в широкому сенсі – все, що має стосунок до божественного, релігійного, небесного, ірраціонального, містичного, потойбічного, такого, що відрізняється від звичайних, повсякденних понять, явищ, речей. Сакральне протилежне мирському, повсякденному. *Ритуал* – сукупність обрядів, що супроводжують релігійний акт; церемоніал; встановлений порядок здійснення чого-небудь. Ритуал є окремим випадком ширшого поняття – звичай. Поняття "ритуал" і "обряд" співвідносяться наступним чином: 1) тотожні; 2) ритуал вважається окремим випадком обряду; 3) ритуал є сукупністю обрядів [12]. *Ритуал* характеризується символічністю дій, втратою їх утилітарного значення. Також ритуалу притаманна чітко встановлена форма і демонстративність. *Обряд* визначається як "десакралізований ритуал", традиційні символічні дії, що в образній формі виражають соціально значущі події в житті людини та соціуму. Ритуал і міф наразі розглядаються як дві форми вираження однієї і тієї ж символіки.

Е. Корольова, А. Авдєєв розглядають три основних види **ритуально-обрядового танцю**: 1) тотемічні, 2) військові, 3) мисливські.

З приводу того, який з цих видів виник раніше інших, єдиної думки не існує. А. Авдєєв зазначає, що тотемічний танець виникає як розвиток мисливського. Е. Корольова пише, що саме "в тотемічних обрядах виявляється перша спеціалізація танцю" [4, с. 50].

Тотем – істота або предмет, який вважався засновником племені. Як правило, був представлений у вигляді ідола (божества) або вважалося, що душа його перебуває у якомусь предметі. Тотем українців – коза і вовк; німців – кабан, вепр. *Тотемізм* – одна з найдавніших форм релігійних уявлень. Був притаманний в той чи інший період розвитку всім народам.

Дійсно, тотемічні танці серед різновидів первісного танцю займали особливе місце. Вони впліталися в тотемічні обряди, в котрих молоді члени племені через уподібнення тотему вчилися пізнавати оточуючий світ, знайомилися з історією племені, залучалися до життя дорослих. Лексика тотемічного танцю визначалася характером пластики певного виду тварини, птаха, комахи. Ці танці завжди були динамічними, в них підкреслювалися рухи, а не пози. Перевертіння в тотем допомагало набратися сили, витривалості, хоробрості, що властиві тій чи іншій тварині. Фактично, тотемічний танець був засобом збереження і передачі міфологічних уявлень племені про оточуючий світ і своє місце в цьому світі. Варто уточнити, що міф не є викривлено-фантастичним відображенням дійсності. Ми згодні з Ю. М. Швалбом [13, с. 32] в тому, що міф – це одна з найбільш древніх і стійких культурних форм організації і трансляції групового досвіду, механізм регуляції індивідуальної поведінки. Цілісний міф містить у собі опис зразка, способу дії чи поведінки і обґрунтування смислу цієї дії. До того ж, обґрунтування завжди виходить за межі індивідуального досвіду (в класичних міфах це завжди здійснювалося через надання дії божественного статусу). Така побудова міфу дозволяє особистості зняти проблему мотивації поведінки – питання "чому це потрібно робити саме так?" просто не виникає завдяки вищій осмисленості. Саме тому, міф є важливим з точки зору психологічного аналізу його регулюючого потенціалу. Магічна свідомість і магічні дії за своєю структурою близькі до міфу, але мають деякі особливості. Магічну дію в буденній свідомості часто плутають з чаклунством. З психологічної точки зору магічною є така дія, за якої ми не можемо встановити раціонального зв'язку між способом (засобом) дії і змінами, що відбуваються з матеріалом дії. На відміну від міфу, що пропонує особистості осмисленість того, що відбувається, магічне задає тільки жорстку модель зв'язку способу дії й очікуваного результату.

Тотемічний танець виконував низку надзвичайно важливих для первісного племені функцій:

1. "Збереження накопиченого племенем життєвого досвіду і передачі його підрастаючому поколінню" [4, с. 50].

2. Магічну, або злиття з тотемом.

3. Самопізнання і пізнання оточуючої дійсності.

4. Знакову. Танець стає своєрідним соціальним маркером, ознакою приналежності до певної соціальної групи, так званим "паспортом роду, клану чи окремої особистості" [4, с. 50]. У африканському племені бечуан незнайомці при зустрічі запитували один одного: "Як ти танцюєш?", з метою ідентифікації приналежності до певного клану. Танці починають ділитися на чоловічі та жіночі, і успіх їх виконання прямо пов'язується з наявністю та вираженістю певних чоловічих (сила, витривалість) і жіночих (здатність до репродукції) якостей. Тобто, танець стає знаком як соціальних, так і індивідуальних характеристик особистості.

5. Навчальну і виховну.

6. Об'єднуючу. Тотемічні танці вимагали колективної участі в них всього племені, завдяки чому стверджувалися "єдність групи і нерозривний зв'язок з нею кожного члена" [8, с. 16].

7. Соціалізуючу та індивідууючу. Здійснювалися через обряди ініціації.

Таким чином, центральна роль тотемічного танцю в житті первісного племені визначалася його різноманітними функціями і нерозривним зв'язком з системою первісної міфології та культурами первісної людини. Виконання тотемічного танцю часто тривало декілька днів, особливо під час обрядів ініціації, голоду, війни. І призводило до повного виснаження, а, інколи, і до смерті виконавців. Але первісна людина вірила, що тотем поверне їм життя. Танець у древніх людей знаменував приєднання до могутніх космічних енергій, необхідних для переживання важливих, етапних життєвих подій. Первісні люди танцювали не через надлишок сил, а задля їх набуття. Для первісної людини дійсність і вимисел були рівнозначні. І не випадково обрядові дійства могли тривати декілька тижнів – значить це було життєво необхідним!

Мисливські і військові танці, як показують Е. Корольова і А. Авдєєв, виконували схожі функції, відрізняючись тільки тим, що у військових танцях "людина слугує здобиччю для людини" [14, с. 10]. Зокрема, функцію формування і відпрацювання мисливських і військових навичок; функцію психоемоційного налаштування членів племені (відпрацювання узгодженості, злагодженості) і налаштування на майбутню діяльність (тренування уважності, спостережливості); функцію фізичної підготовки (розвиток сили, спритності, точності рухів і т.п.). Плем'я мало до 30 видів мисливських танців, кожен з особливою назвою, піснями, па. Кожен рух мав свій сакральний смисл.

Зупинимося на характерних особливостях чоловічих і жіночих танців. Основу пластики всіх видів жіночого обрядового танцю складали різноманітні коливальні та обертальні рухи стегнами, животом і всім тілом, при цьому ноги практично не відривалися від землі. Подібна пластика породжена особливостями жіночих культів: магією жіночого тіла, волосся, зв'язком з Вогнем, Матір'ю-Землею,

тваринними і рослинними силами природи. Чоловічі ж танці склалися переважно з високих стрибків, ударів ніг в землю і рухів типу coitus. К. Закс [4] писав, що чоловічі танці засновані на енергійних рухах догри, тоді як в жіночих танцях чітко виражене тяжіння до землі, пояснюючи ці відмінності екстравертованим характером чоловічої природи та інтровертованим – жіночої.

Другий вид первісного танцю – **танець побутовий**. Побутові танці були більш імпровізованими, хоча також мали певні чітко визначені правила. А. Авдєєв [2], Е. Корольова [4], Е. Мартінес [8] виділяють декілька різновидів побутових танців: сюжетні танці, наприклад, трудові, що виконувалися для розваги і безсюжетні танці – спонтанні, танці-імпровізації.

Прийнято виділяти дві лінії безсюжетних танців: 1. "Гімнастичні" танці [14, с. 13], або "танці радощів буття" [4, с. 180]. Основною функцією цих танців було самовираження, тому вони отримують назву "експресивних" танців. 2. Любовні танці, в яких "юнаки і дівчата прагнули привернути увагу один одного, в яких відбувалося освідчення у коханні, і мала місце відверто виражена любовна пристрасть" [4, с. 180]. Основна функція цих танців – спілкування між статями. Любовні танці являли собою санкціоновану форму залицяння і саме з цієї причини збереглися донині. Ще за первісного ладу сформувалися характерні риси експресії парного любовного танцю: розташування партнерів обличчям один до одного і наявність дотиків.

Таким чином, первісний танець виконував надзвичайно важливі функції:

- ритуально-сакральна – танець як найбільш природний спосіб встановлення зв'язку з "святим", первинна символічна мова людства;
- комунікативна – танець як спосіб ретрансляції знань і кодифікація спілкування не тільки між статями, але й між членами груп;
- ідентифікаційна – танець як засіб самовизначення – приналежність до свого племені, статі;
- експресивна – танець як гра і вільне самовираження;
- катарсична (рекреаційна) – танець як спосіб розрядки, зняття або зменшення рівня емоційної та фізичної напруги, шлях до звільнення.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Первісний танець виник в епоху палеоліту. Існує вісім основних теорій походження первісного танцю: сексуальна, біологічна, соціокультурна, ігрова, емоційно-комунікативна, психологічна, міфологічна та соціальна. Не існує єдиного визначення танцю, але виділяються характерні ознаки, такі як ритмічність, тілесність і образність. Первісні танці поділяються на ритуально-обрядові (тотемічні, мисливські, військові) та побутові (сюжетні й безсюжетні – "гімнастичні" та любовні). Первісний танець містить низку психологічних феноменів: ототожнення з тотемом, групою; ідентифікація; групова приналежність; міфологізація свідомості; слідування канонам ритуалу та обряду, тобто груповим нормам; віра в надзвичайну силу танцю, не як системи рухів, а як сакрального дійства.

Нерозривність дійсності і танцю визначає широку функціональність останнього: ритуально-сакральну, комунікативну, експресивну, ідентифікаційну, катарсично-рекреаційну. Але поступово ритуально-міфологічний зміст, в якому танець мав глибинне значення, починає витіснятися суто тілесним, розважальним. Так відбувся перехід від первісного танцю до античного. Дослідження сутності та функцій танцю кожної історичної епохи дозволить поглибити розуміння феноменальності даного явища, а також ті трансформації, що відбувалися у суспільній свідомості щодо змістовності танцю.

Використані джерела

1. Абрамова З. А. Ранние формы искусства / З. А. Абрамова. – М., 1972. – С. 9-29.
2. Авдеев А. Д. Происхождение театра / А. Д. Авдеев. – М., 1959. – 380 с.
3. Бюхер К. Работа и ритм / К. Бюхер. – М., 1923. – 202 с.
4. Королева Э. А. Ранние формы танца / Э. А. Королева. – Кишинев : Штиинца, 1977. – 215 с.
5. Королева Э. А. Танец, его происхождение и методы исследования (по работам зарубежных ученых) / Э. А. Королева // Советская этнография. – 1975. – №5. – С. 147-155.
6. Круткин В. Л. Антология человеческой телесности / В. Л. Круткин. – Ижевск, 1993. – 130 с.
7. Луговая Е. К. Танец как язык и миф / Е. К. Луговая // Вестник МГУ. – Серия 6. – 1991. – №3. – С. 54-57.
8. Мартинес Э. Л. Внесловесный язык / Э. Л. Мартинес // Культуры. – 1986. – № 2. – С. 12-26.
9. Морина Л. П. Ритуальный танец и миф / Л. П. Морина // Религия и нравственность в секулярном мире. – СПб. Философское общество, 2001. – С. 118-124.
10. Хейзинга Й. В тени завтрашнего дня / Й. Хейзинга. – М. : Прогресс, 1992. – 464 с.
11. Черников К. П. Возникновение самых ранних форм танцевальной культуры в человеческом обществе. История бальных танцев [Электронный ресурс] / К. П. Черников. – Режим доступа к журн.: <http://profdance.ru/rubriki/tancevalnaj...h-tancev-avtor-chernikov-kr.html>

12. Чернявская Ю. В. Народная культура и национальные традиции / Ю. В. Чернявская. – Минск: учебно-методическое пособие, 1998.
13. Швалб Ю. М. Мифологические основания моделей адаптации населения к последствиям Чернобыльской катастрофы / Ю. М. Швалб // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – №1, 2. – С. 31-33; 29-31.
14. Шкурко Т. А. Теория и практика танцевально-экспрессивного тренинга. Методическое пособие к спецкурсу "Основы танцевально-экспрессивного тренинга" / Т. А. Шкурко. – Ростов-на-Дону : Изд. РГУ, 2007. – 50 с.

Kuzmenko Ye.

THE PSYCHOLOGICAL ESSENCE OF THE PRIMITIVE DANCES

The psychological phenomenons of the primitive dances are considered in the article. The primitive dance appeared in the Paleolithic age. There are eight main theories about origin of the primitive dance: sexual theory, biological theory, social-cultural theory, game theory, emotional-communicative theory, psychological theory, mythological theory and social theory.

The primitive dance has following features. The dance is a main form of performing ritual and ceremony in the primitive society. There isn't exactly difference between dancer, onlooker and creator of the dance. The circle is a basic form of primitive dancing. Researches show, that group rhythmical corporal actions can provide appearing of the mystical feeling of the relationship, link people to each other. The most nations have dances in their history, which are dancing by the circle. The dance gave a necessary energy for making vital important situations, events.

1. Women dances get very special meaning. According to mythological imagines of primitive person, the members of tribe can unite with their totem via woman.

2. The primitive dance is a source of all kinds of the dances as choreographic art. The primitive dance can implement such functions as ritual, sacral, communicative, expressive, identification, catharsis.

There are two kinds of primitive dance – ritual-ceremony dances (totem dances, hunting dances, military dances) and everyday dances (with a plot and without a plot – "gymnastic" and love dances).

The primitive dance contains such psychological phenomenons as: identification with totem and group; belonging to a group; being in mythological consciousness; following the ritual and ceremony rules, as group standards.

But with time, the primitive dance was losing its ritual-mythological contents, and the dance become just corporal and for entertainment.

Key words: *primitive dance, rhythm, ritual, ceremony, myth, sacral action, totem, identification, expression, catharsis, belonging to a group, imitation.*

Стаття надійшла до редакції 19.10.2014